

Saami ĸiõtt-tuâj da pihttâz šâ'dde luâđast

- SAA'MI ĸIÕTT-TUÂJ DA PIHTTÂZ -
ĸ E E ' R J T E E I: MARI GAURILOFF DA MARIA KEMI REIN
SÄI'MM – SAA'MI SÄI'MMÕS 2021

Saa'mi ä'rbbvuõđlaž pihttsi da ĸiõtt-tuâjai vuâđđan lij luâtt tâ'vven. Saa'mi čie'ppes da čeäpplõs tiing da kääu'n le'jje ouddâl rajjum pâi luâttaunnsin: puõccu suõnin ra'jješ kâ'ddsuõnid kuärram vääras, puõccu taau'tin ra'jješ tuâjjneävvaaid da muõrrvuäddsinn ponnjtõ'lleš čuu'ķķid le'be ĸiõudid. Taar Njauddmest å̄rai Ä'vv Saa'mi mu'zei čuä'jat Saa'mi histor da sij ĸiõtt-tuâjaid, koid äinn tue'jjeet täin vuu'din. Ōhtt moččumõs saa'mi ĸiõtt-tuâjjčie'ppi raajjâm tuâjain lij näittlõõttâm neezzi keä'pper, šaamšik. Pe'ssruvui'm hiârvtum keä'pper, puägganj da jee'res pihttâz še jeärsmmad si'jjid jee'res sä'mmlain.

SAA'MI PIHTTÂZ

Vuänõs säämas

Sää'mmpihttâz lie algmeer kuâsttjeei miârk saa'mi kulttuurâst da tõin lie vääžnai sââ'jj sää'mmõhttsažkoo'ddest. Pihttâz lie õnnum ceâlai histor ääi'j, hâ't måttmešt uu'ccben, hâ't måttmešt jeä'nben.

Tuu'l pihttâz le'jje rajjum tääu'jben čăău'dest da sōhssmin suōnin kuāree'l. Ānn'jōžăäi'j materiaalân ââ'net šee'šn lââ'ssen määŋgeunnsaž vaatt da jee'res aunnsid še tōn mie'ldd ko haa'leet.

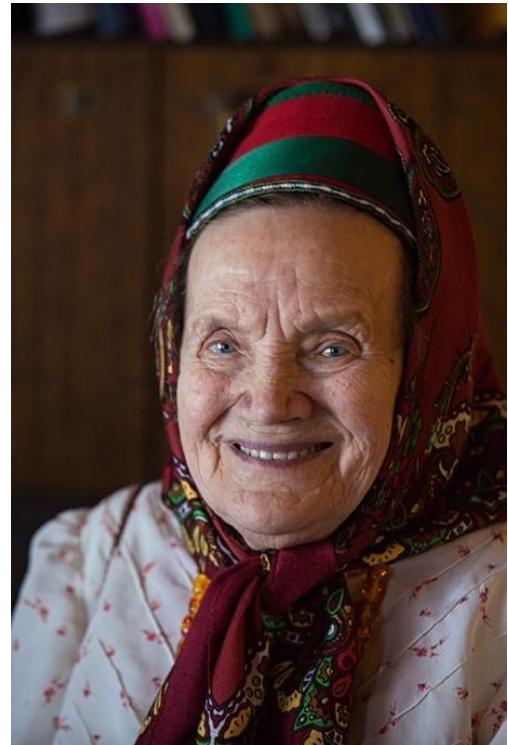
Ouddâl sää'mmpihttsid õ'nneš juõ'kk peei'v arggpihttsen, leša ââ'n tōk lie lie õnnum tääu'jben pâi prää'znĳin. Sää'mmpihttsi vääžnaivuott tōōi õõ'nn'jaid lij jōnn da tōid ââ'net ci'sttjee'l. Sää'mmpihttâz pu'hte ou'dde sää'mmidentitee'tt da tōt lij seämma ääi'j samai persoonlaž da piârrija di so'kke di roo'dde kuulli. Sää'mmpihttsi äärv lij vaiggâd meä'rted saa'nivui'm. Jie-ga sä'mmla taarbâž tōn tuejjeed.

Ä'rbbvuõđlaž sää'mmpihttâz lie mooččâd, eunnai da tōin lie jiānnai jii'jjesnallšem symbol. Pue'rmōsân sää'mmpihttsid toobdak tō'st, što tōin lie jiānnai pe'sserhie'rv. Pe'sserhie'rvid kaaunak pihttsin, keä'pprin, puäknjin da laaukin. Šaamšiĳ lij sää'mneezzan kruun mii lij samai čie'ppeld kuārrum neezzni keä'pper. Ānn'jōžăäi'j pâi muä'dd neezzed silttâd kuārrad tōn.

Sää'mmpihttâz lie leämma tiudd kääitas teäđ pihttsi õõ'nn'jin. Pihttâz lie mainstam, što koon â'rnn son puätt da mõõn so'kke le'be roo'dde son kooll. Sä'mmlai sooggi da piârrija ä'rbbvuõđlaž maallid lie õnnum ouddmiârkkân pe'ssertuâjain da vaccruõddsin. Ānn'jōžăäi'j maall lie jäänmōsân seäknam piârrija da sooggi di rooddi kõõskâst. Teänaab ij vuei't tie'tted, što koon â'rnn tōk lie vuâlggam.

Snimldöðgg: Kalle Kallio

TÄ'ST LIE MUÄ'DD TIIŃG VUEI'NNEMNALLA SÄÄ'MJÂNNAM Ä'VV SAA'MI MU'ZEI ČUÄJTÕÖZZÂST

Vue'lğğep siõmmna kiiččeed, što måkam Ä'vv Saa'mi mu'zei čuäjtõs lij Taar Njauddmest.

Saa'mi vönnâz

Vönnâs lij leämmaž vääžnai sââ'jest sää'mjie'llmest. Vönnâz leäi õnnum tõ'l ko jo'tteš, ši'lleš kue'lid da jää'dteš tä'vvríd.

Vönnâs raajât pie'33est kuäree'l luu'did õ'hte ruõivvsin da ââ'nee'l muõrrnaau'lid. Ouddâl ko vuâ33uš ruõivâs, sä'mmla â'nne vuäddsid luu'di kuärrmen. Tât vönnâs lij 1900-lååggast, da tõin lij sukkum jooggin da jääu'rin Paččjoogg vue'mest.

Sää'm-mu'zei Siida da Sää'm

Škooultemkõõskõs lie jeälltam

vuäddsin kuårrum vönnâz raajjmõõžž õõutsââ'jest Če'vetjääu'r saa'mivui'm. Tuâjast ra'jješ video, mõõnn ton vuäitak kiiččâd YouTube:

<https://youtu.be/Zezd9dNVKes>.

Ķe'rres

Tât ĳe'rres lij õnnum ĳeâu'ŋŋsest, Paččjokksiid Boris Gleb Paččjoogg vue'mest da tõt lij rajjum pie'33est da sue'jjest. Heä'rvvie'ŋğid õ'neš juuhlin ouddmiârkkân nääi'mest da jee'res juuhlin.

Säi'mm

Säi'mm kue'llšee'llem vääras leäi rajjum ciccum väädash. Säi'mest le'jje kiõpt da pool, mõök le'jje rajjum pie'ssest. Kiõptt lij mâ'te u'cc pie'ssest rajjum kâ'sšel, mõõn se'st lij smavv keä'dğğ. Säi'mid seeilteš njõlläi'test Njauddâm säi'msiidâst. Tât säi'mm možât lij õnnum mângŋa vääin.

Vuä'ddčuu'kk

Täid čuu'kkid lie rajjum pie'ccvue'ddin. Jee'res oummu teä'tte, što sä'mmla silttee raajjâd mooččäs pie'ccčuu'kkid. Vue'ddid â'lğğe kâ'cced njõlläi'j, ää'jeld keässa ko tõi lij hiâlpab pu'tsted tōid. Ko kie'ss lij čuu't vuä'nkōs da tuâi tiudd, vue'ddi tääu'jben raajât njavvsen da seeiltet tää'lv vääras, ko teä lij jäänab äi'ğğ raajjâd vuä'ddтуâjaid.

Ä'VV SAA'MI MU'ZEI

Ä'vv lij saa'mi mu'zei Taar Njauddmest. Njauddâm lij pukin viõstrumus sää'msijdd čiččâm sää'nsiidi vuu'dest. Njauddâm lij vuä'mm saa'mi kie'sspäi'kk. Mu'zei haalad raaveed saa'mi kulttuur, kiõl da identitee'tt da vōl lââ'zzted teâđ sä'mmlai tuâl'jõžääi'jest seämmanalla ko ânn'jõžääi'jest še. Mij šuurmōs čuäjtōs Säa'mjânnam lij 200 m² da tōzz ko'le 300 tiŋggâd.

(Photo: Ä'vv Saa'mi mu'zei) = (Snimldök: Ä'vv Saa'mi mu'zei)

